

Jyrki Katainen:

”Ei osaoptimointia kiertotalouspakettiin”

Euroopan komissio on luvannut tuoda joulukuussa esityksensä kiertotalouspaketiksi ja jätepuitelainsäädännöksi. Komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen korostaa, että paketti huomioi koko ketjun välttämättä osaoptimointia ja etsii markkinaehtoisia kannustimia uusioraaka-aineiden käyttöön.

■ ELINA SAARINEN

Euroopan komission elokuussa päättyneen julkisen konsultaatiokierros kiertotalouspaketin linjauksista tuotti yli 1 500 vastausta. Komission varapuheenjohtaja **Jyrki Katainen** mukaan tuottoisa kierros osoitti, että eurooppalaiset asiantuntijat antavat vahvan tukensa kiertotalousajattelulle. Kierros tuotti valtavasti ideoita jatkotyön pohjaksi.

Mitkä olivat konsultaatiokierroksen tärkeimmät viestit?

Kovin yksityiskohtaisia johtopäätöksiä emme vielä ole tehneet, mutta paljon ajatuksia saatiin esimerkiksi ekologiseen tuotesuunnitteluun ja siihen, miten pystymme luomaan sisämarkkinat käytetyille raaka-aineille. Myös jätelainsäädännön ja kierrätystavoitteiden kokonaisuus nousi esille.

Kuinka komissio varmistaa, että kiertotalouden holistinen, systeemitason luonne huomioidaan kiertotalouspaketissa?

Itse ajattelen, että kiertotalous on maailmanlaajuinen megatrendi, eikä yksi kiertotalouspaketti pysty kaikkea ratkaisemaan. On kuitenkin tärkeää saada kunnianhimoinen alku. Paketti käsittelee koko kiertoa, mutta komissiolle on ollut haaste määrittellä, mihin kaikkeen on syytä puuttua. Lainsäädäntöesityksiä ja muita esityksiä on tulossa raaka-ainetuotantoon, tuotteiden suunnitteluun, kuluttajavaiheeseen, kierrätykseen ja uusioraaka-ainemarkkinoihin sekä tuotteiden korjaamiseen ja uudelleenkäyttöön. Perustavoite on valjastaa kuluttajat ja yritykset eli käytännössä koko markkinatalous toimimaan kiertotalouden periaatteiden mukaan.

Onko yrityksille tulossa sitovia lainsäädännöllisiä tavoitteita, vai jätetäänkö asia yritysten vapaaehtoisuuden ja markkinoiden oman kehittymisen varaan?

Tältä osin lopulliset päätökset ovat vielä tekemättä. Osittain voidaan vaikuttaa tuotesuunnitteluun panostamalla. Mitä muuta

regulaatiota tarvitaan, se on vielä auki. Ekodesign-direktiivissä on jo nyt elementtejä, joita voisi laajentaa ja jotka antaisivat mahdollisuuksia resurssitehokkuutta kannustaviin sääntelytoimiin.

Miten komissio varmistaa, että uusioraaka-aineille syntyy imua markkinoilla, ja nimenomaan eurooppalaisilla markkinoilla? On ehdotettu esimerkiksi, että tuotteesta tietty prosenttiosuus voisi olla uusioraaka-ainetta, tai että kierrätystuotteille olisi erilaisia veroetuja.

Tämä on yksi kaikkein haastavimpia kysymyksiä. Haluamme välttää ratkaisuja, jotka johtavat osaoptimointiin. Tärkeintä olisi löytää markkinaehtoisia kannustimia uusioraaka-ainemarkkinoiden syntymiselle. Tuotesuunnittelulla ja yhtenäisten tuotestandardien määrittelyllä voidaan myös vaikuttaa.

Onko tuottajavastuu laajenemassa, esimerkiksi huonekaluihin, lääkkeisiin ja vaatteisiin?

En halua ottaa tähän vielä kantaa. Tuottajavastuun avulla pystytään vaikuttamaan esimerkiksi tuotteiden korjattavuuteen ja kierrätettävyyteen. Tuottajavastuu on olemassa olevaa lainsäädäntöä. Pitää katsoa, pystytäänkö siihen tekemään laajennuksia tai tiukennuksia.

Miten varmistetaan, että EU:n kilpailukyky säilyy kiertotalousmuutoksessa?

Kiertotalous lisää kilpailukykyä ja tuottavuutta. Voi olla väliaikoja ja tiettyjä tuotesegmenttejä, joissa maailmanlaajuinen markkina asettaa rajoitteita kilpailukykyille. Kiina on kiertotaloudessa jo liikkeellä, ja Euroopan kannattaa olla tässä syklissä kärjessä. Eurooppa ei pysty kilpailemaan halvemmilla palkoilla, meidän on kilpailtava resurssitehokkuudella.

Tarvittaisiinko globaalia kiertotalousohjelmaa ilmasto-ohjelman tapaan?

Koko maailmantalouden muutos kierto-

talouden suuntaan on tärkeää, mutta jos pitäisi valita, ruvetaanko keskustelemaan ilmasto-ohjelman kaltaisesta raskaasta järjestelmästä, se on hyvin hidas tie. Isot yritykset ovat jo lähteneet kiertotalouden linjalle, koska se on taloudellisesti mielekästä, emmekä halua tappaa kiertotaloutta liialla regulaatiolla. On olennaista, että yksityinen sektori omaksuu bisnesmalleja, jotka perustuvat kiertotalouteen. Kuluttajalle on annettava parempia mahdollisuuksia tukea tätä. Kolmantena tulee regulaatio, jolla voidaan luoda kannusteita.

Millaisia rahoitusinstrumentteja EU tarjoaa kiertotalousinvestointeihin?

Uusia rahoitusinstrumentteja ei ole tarvetta luoda, koska niitä on jo hyvin paljon olemassa. 80% tarvittavista investoinneista voidaan tehdä normaaleina liiketoimintainvestointeina. Joissain tapauksissa yksityinen sektori voi tarvita riskirahoitusta.

Rakennerahastoja voidaan käyttää. Euroopan investointipankilla on vuodessa rahoitus-volyymiä 70–80 miljardia euroa.

Myös Euroopan strategisten investointien EFSI-rahasto keskittyy yksityisen sektorin riskiininvestointeihin sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteisiin public-private-partnership-investointeihin. Lisäksi Horisontin kautta on haettavissa erikseen tutkimusresursseja hyvillä ideoilla. Rahoitusinstrumentteja kyllä on.

Kiertotalouteen siirtyminen ei jää rahasta kiinni.

Puhutaan tarkemmin jätehuollosta. Euroopan parlamentti on esittänyt, että kaikille kierrätyskelpoisille materiaaleille olisi tultava kaatopaikkakielto vuoteen 2030 mennessä ja korotettu maksu jätteenpoltolle. Onko tällaisia tulossa?

Yritämme etsiä mahdollisimman hyvät kannustimet ja sellaista sääntelyä, joka ei johda osaoptimointikierteeseen. Kaatopaikkakielto on vaikea, koska se on johtanut jätteenpolton liialliseen lisääntymiseen joissain maissa. Haluamme välttää sen, että kierrätyskelpoista jätettä poltetaan yhä enemmän. Uskon, että jätteenpoltolle on jatkossa sijaa, koska aina on olemassa jätejakeita, joita ei voi kierrättää.

Edellinen komissio esitti hyvin tiukkoja kierrätysprosentteja yhdyskunta- ja pakkausjätteille. Onko tällaisia tulossa uuteen pakettiin?

En vielä halua kommentoida tätä tarkemmin, mutta tavoitteena on kunnianhimoinen kokonaisuus. Keskitymme koko kiertoon, emme vain loppupäähän. Jätteenkäsittelyn osalta on löydettävä ratkaisuja, jotka eivät lisää näennäiskierrätysongelmaa.

Komissio on sanonut, että jätehuollossaan heikompia maita tullaan patistamaan kohti tehokkaampaa jätehuoltoa – miten?

Mallien pitää olla realistisia mutta kannustavia. Yksi mahdollisuus voisi olla, että alisuoriutuvat maat tekevät yksityiskohtaiset suunnitelmat, joiden laatimisessa komissio pystyy auttamaan. Voimme konsultoida myös rahoitustarpeissa, mikäli niitä on. Euroopassa on hyviä ja huonoja käytäntöjä, eikä Euroopan-laajuinen regulaatio ratkaise kaikkea.

Onko kaatopaikkakaivostoiminnalla roolia Euroopan kiertotaloudessa?

Kaatopaikkojen maaperässä on paljon hyödynnettävää materiaalia. Tämä voisi olla yksi osa-alue, jolla Eurooppa voisi saada lisää kasvua.

Entä jätehuollon tilastoinnin luotettavuus ja yhtenäiset mittarit? Itse kiertotaloudelle ei ole vielä ainuttakaan taloudellista mittaria.

Olemme nyt tekemässä Eurostatin kanssa työtä, jotta saisimme paremman mittariston. Se on perusedellytys kaikelle objektiiviselle toiminnalle, jotta tiedetään tosiasiat, pystytään seuraamaan, mittaamaan ja asettamaan standardeja. Tällä hetkellä jätevirroista ei saada riittävästi tietoa tai tieto on muodossa, joka ei palvele tarpeitamme. Komissio ja Eurostat tekevät nyt työtä tilanteen parantamiseksi. Tämä on tärkeä osa kiertotalouden kokonaisuudesta. ■

◀ ”Kiertotalouspaketin perusajatus on valjastaa koko markkinatalous toimimaan kiertotalouden periaatteiden mukaan. Jätteenkäsittelyn osalta on löydettävä ratkaisuja, jotka eivät lisää näennäiskierrätysongelmaa”, komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen sanoo.

Kuva: Euroopan komissio/ Georges Boulougouris